

บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
เรื่อง การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์
กรณีระยะเวลาใช้มาตรการบังคับทางปกครองในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินสิ้นสุดลง
ก่อนพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ*

เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์มีหนังสือ ที่ อต ๕๒๐๐๑/๑๒๓๗ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๘ ขอรื้อวิธีใช้มาตรการบังคับทางปกครอง โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ ดังนี้

๑. เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ได้มีคำสั่งเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ที่ ๓๒/๒๕๔๘ เรื่อง การดำเนินการทางละเมิด กรณีเกี่ยวกับการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง งานปรับปรุงเตาเผาศพ เป็นระบบไร้ควัน ไร้กลิ่น จำนวน ๘ วัด ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ได้กำหนดราคาสูงกว่าความเป็นจริง ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ โดยกำหนดให้ นาย ป. ตำแหน่ง นายช่างโยธา รับผิดในอัตราร้อยละ ๑๐ ของค่าเสียหาย จำนวน ๗,๓๓๕,๕๗๘ บาท คิดเป็นเงิน ๗๓๓,๕๕๗.๘๐ บาท ต่อมา นาย ป. ได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองพิษณุโลก และศาลปกครองสูงสุด มีคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ อ. ๕๔๙/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ โดยศาลปกครองสูงสุด เห็นฟ้องด้วยกับคำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นที่ให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าวเฉพาะส่วนที่ให้ผู้ฟ้องคดี รับผิดเกินกว่า ๓๖๖,๗๗๘.๘๐ บาท

๒. เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จึงได้มีหนังสือสอบถามเกี่ยวกับทรัพย์สินของ นาย ป. ต่อสำนักงานที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรและสำนักงานขนส่งจังหวัดกำแพงเพชร โดยสำนักงานขนส่ง จังหวัดกำแพงเพชรได้มีหนังสือแจ้งมายังเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๓ ว่า นาย ป. ถือกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในรถยนต์และรถจักรยานยนต์ รวมจำนวน ๔ คัน และสำนักงานที่ดินจังหวัดกำแพงเพชรได้มีหนังสือแจ้งมายังเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ว่า นาย ป. ถือครองกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน จำนวน ๑ แปลง และเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครอง ปรากฏว่า ศาลจังหวัดกำแพงเพชรมีคำสั่งไม่รับคำร้องขอ โดยพิจารณาเห็นว่า “กรณีตามคำร้อง ไม่ใช่การบังคับคดีตามคำสั่งทางปกครอง แต่เป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ผู้ร้องต้องไปยื่นต่อสำนักงานบังคับคดีปกครองให้ยกคำร้อง”

๓. เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๘ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จึงได้ยื่นคำร้องขอต่อ ศาลปกครองพิษณุโลกเพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตาม คำสั่งทางปกครอง ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา แต่ภายหลังสำนักงานศาลปกครองพิษณุโลกได้มีหนังสือ แจ้งคำสั่งไม่รับคำขอออกหมายบังคับคดี โดยพิจารณาเห็นว่า “คดีนี้เป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ให้เพิกถอนแต่เพียงอย่างเดียวมิได้มีคำสั่งบังคับให้ชำระหนี้ จึงไม่ใช่กรณีที่ศาลออกหมายบังคับคดีได้

*ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๑๑/๑๕๘ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กรณีเป็นคำขอตามมาตรา ๖๓/๑๕ วรรคหนึ่งและวรรคสาม ประกอบกับมาตรา ๖๓/๘ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง (๓) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งไม่อยู่ในอำนาจ บังคับคดีของศาลปกครอง”

๔. โดยที่มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ บัญญัติว่า ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินใดเป็นที่สุดแล้วเป็นเวลา เกินหนึ่งปีในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งนั้นดำเนินการ บังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัตินี้ต่อไป โดยจะดำเนินการตามมาตรา ๖๓/๑๕ ได้ต่อเมื่อเป็นคำสั่งทางปกครอง ที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งกรณีนี้ศาลปกครองสูงสุด มีคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ อ. ๕๙๙/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นวันก่อนที่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ นอกจากนี้ ในการดำเนินการบังคับทางปกครองโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ไม่สามารถแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สินได้ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ซึ่งผ่านการอบรมด้านการบังคับคดีจากกรมบังคับคดีหรือด้านการบังคับทางปกครองตามหลักสูตร ที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๖๓/๗ และมาตรา ๖๓/๘ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออก คำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังนั้น เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จึงขอหารือต่อคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเกี่ยวกับการ ใช้มาตรการบังคับทางปกครองเพื่อหาแนวทางปฏิบัติในการบังคับทางปกครอง กรณีนาย ป. ได้อย่างถูกต้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้

๔.๑ ในกรณีที่เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ดำเนินการยื่นคำขอต่อศาลจังหวัด กำแพงเพชรและศาลปกครองพิษณุโลก เพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งศาลดังกล่าวมีคำสั่งไม่รับคำขอออกหมายบังคับคดี เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จะดำเนินการ ใช้มาตรการบังคับทางปกครองได้หรือไม่ มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

๔.๒ ในกรณีที่เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ไม่สามารถดำเนินการบังคับทางปกครอง โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐได้ เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีเจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการอบรม ด้านการบังคับคดีจากกรมบังคับคดีหรือด้านการบังคับทางปกครองตามหลักสูตรที่คณะกรรมการ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ความเห็นชอบ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จะดำเนินการใช้มาตรการ บังคับทางปกครองได้หรือไม่ มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

๔.๓ ในกรณีศาลปกครองสูงสุดมีคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ อ. ๕๙๙/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดก่อนวันที่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ ใช้บังคับ จะดำเนินการตามมาตรา ๖๓/๑๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ได้ต่อเมื่อเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จะดำเนินการใช้มาตรการบังคับ ทางปกครองได้หรือไม่ มีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

๔.๔ ถ้าหากเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ไม่สามารถดำเนินการบังคับทางปกครองตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ทั้งสองกรณี กล่าวคือ การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จะมีแนวทางปฏิบัติอย่างไร

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้พิจารณาข้อหารือของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ โดยมีผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (กรมบังคับคดี) ผู้แทนสำนักงานศาลปกครอง และผู้แทนเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว เห็นสมควรกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาเพียงประเด็นเดียวว่า การใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามคำสั่งเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ที่ ๓๒/๒๕๔๘ เรื่อง การดำเนินการทางละเมิด กรณีเกี่ยวกับการกำหนดราคากลางงานก่อสร้าง งานปรับปรุงเตาเผาศพ เป็นระบบไร้ควัน ไร้กลิ่น จำนวน ๘ วัด ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ได้กำหนดราคาสูงกว่าความเป็นจริง ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ ในการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าสินไหมทดแทน ราคานาย ป. จะสามารถดำเนินการได้หรือไม่ และมีความเห็น ดังนี้

ตามที่บทบัญญัติในหมวด ๒/๑ การบังคับทางปกครอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้กำหนดให้การบังคับตามคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินของหน่วยงานของรัฐ โดยใช้มาตรการบังคับทางปกครองในการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าสินไหมทดแทนนั้น ปัจจุบันสามารถดำเนินการได้สองวิธี ได้แก่ (๑) การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ และ (๒) การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี สำหรับวิธีที่หนึ่ง การบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐนั้น จะต้องดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งผ่านการอบรมด้านการบังคับคดีจากกรมบังคับคดีหรือด้านการบังคับทางปกครองตามหลักสูตรที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๖๓/๗^๒ วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ประกอบกับข้อ ๓^๓ แห่งกฎกระทรวง

^๒มาตรา ๖๓/๗ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่มีคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระโดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองมีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่มีอำนาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นและขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วนได้

ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินต่อไป

เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครอง และการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

^๓ข้อ ๓ ให้ผู้มีอำนาจออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้อยู่ภายใต้บังคับบัญชาซึ่งผ่านการอบรมด้านการบังคับคดีจากกรมบังคับคดี หรือด้านการบังคับทางปกครองตามหลักสูตรที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ความเห็นชอบ เป็นเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองเพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ในการดำเนินการยึดหรืออายัด และขายทอดตลาดทรัพย์สิน เพื่อประโยชน์ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองสำหรับคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินแต่ละคำสั่ง ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานบังคับทางปกครองหนึ่งคนหรือหลายคนร่วมเป็นเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองก็ได้

(มีต่อหน้าถัดไป)

กำหนดเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งใช้มาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๒ สำหรับวิธีที่สอง การบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดี หน่วยงานของรัฐจะสามารถขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีได้จะต้องเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินที่เป็นที่สิ้นสุดแล้วตามที่กำหนดในมาตรา ๖๓/๑๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ โดยมาตรา ๖๓/๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติให้

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๓)

ในกรณีที่มีการมอบหมายเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองตามวรรคสองเพียงหนึ่งคน บุคคลดังกล่าวต้องสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ แต่กรณีที่มีการมอบหมายเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองหลายคน ในการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ต้องมีเจ้าพนักงานบังคับทางปกครองอย่างน้อยหนึ่งคนสำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทางนิติศาสตร์

มาตรา ๖๓/๑๕ ในกรณีที่มีการบังคับให้ชำระเงินและคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สิ้นสุดแล้ว หากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินประสงค์ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีในสังกัดกรมบังคับคดีดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สิ้นสุด เพื่อให้ศาลออกหมายบังคับคดีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งทางปกครองนั้น โดยระบุจำนวนเงินที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองยังมีชำระตามคำสั่งทางปกครอง ทั้งนี้ ไม่ว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ได้บังคับทางปกครองหรือได้ดำเนินการบังคับทางปกครองแล้ว แต่ยังไม่ได้รับชำระเงินหรือได้รับชำระเงินไม่ครบถ้วน

เมื่อหน่วยงานของรัฐยื่นคำขอตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สิ้นสุดแล้ว ให้ศาลออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบเพื่อดำเนินการต่อไป โดยให้ถือว่าหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และให้ถือว่าผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐติดต่อกกรมบังคับคดี พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งให้ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองทราบว่าศาลได้ตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการบังคับคดีแล้ว

เพื่อประโยชน์ในการบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าศาลจังหวัด ศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี หรือศาลแพ่งอื่นในกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี ที่ผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือที่ทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองนั้นตั้งอยู่ในเขตศาลมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดหรือทำคำสั่งในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการบังคับคดี และเป็นศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดี

กรณีคำขอซึ่งอาจยื่นต่อศาลได้มากกว่าหนึ่งศาล ไม่ว่าจะเป็นเพราะภูมิลำเนาของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองก็ดี เพราะที่ตั้งของทรัพย์สินที่ถูกบังคับทางปกครองก็ดี หรือเพราะมีผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองหลายคนในมูลหนี้ที่เกี่ยวข้องกันก็ดี จะยื่นคำขอต่อศาลใดศาลหนึ่งเช่นนั้นก็ได้

หน่วยงานของรัฐตามมาตรา นี้ หมายความว่า กระทรวง ทบวง กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๓/๘ หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สิ้นสุด

คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สิ้นสุดในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในระยะเวลาอุทธรณ์

(๒) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ และไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาการฟ้องคดี

(๓) ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษายกฟ้อง หรือเพิกถอนคำสั่งบางส่วน และคดีถึงที่สุดแล้ว

(มีต่อหน้าถัดไป)

คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุดในการณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้ (๑) ไม่มีการอุทธรณ์คำสั่งต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองภายในระยะเวลาอุทธรณ์ (๒) เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์มีคำวินิจฉัยยกอุทธรณ์ และไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลภายในระยะเวลาการฟ้องคดี หรือ (๓) ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษายกฟ้องหรือเพิกถอนคำสั่งบางส่วน และคดีถึงที่สุดแล้ว นอกจากนี้ หากเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินที่เป็นที่สุดแล้วเป็นเวลาเกินหนึ่งปีในวันที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ใช้บังคับ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒ หน่วยงานของรัฐจะสามารถขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีตามมาตรา ๖๓/๑๕^๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ได้ต่อเมื่อเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้เป็นภาระแก่กรมบังคับคดีกระทรวงยุติธรรม มากจนเกินสมควร ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๖^๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ ซึ่งจำเป็นต้องมีการออกกฎกระทรวงดังกล่าว จึงจะดำเนินการได้ ตามนัยเรื่องเสร็จที่ ๑๓๒๓/๒๕๖๔^๘ ซึ่งคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมีข้อสังเกตว่า กรณีที่มติให้ชำระค่าปรับทางปกครองถึงที่สุดแล้วเกินหนึ่งปีนับแต่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ ใช้บังคับ หากจะขอให้กรมบังคับคดีดำเนินการให้จะต้องดำเนินการตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

โดยที่ข้อเท็จจริงของข้อหาเรื่องนี้เกิดขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ ใช้บังคับ จึงมีประเด็นพิจารณาว่า จะต้องนำหลักเกณฑ์ใหม่เกี่ยวกับการบังคับทางปกครองมาใช้บังคับแก่กรณีนี้ด้วยหรือไม่ เห็นว่า มาตรา ๕๗^๙ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติ

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๕)

หากหน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งให้ชำระเงินได้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้ว แต่ยังไม่ได้รับชำระเงินครบถ้วน และล่วงพ้นกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่ง จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพิ่มเติมอีกมิได้

การขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่งทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของมาตรการบังคับทางปกครองที่ถูกยึดหรืออายัดไว้ภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งเพื่อชำระเงิน รวมทั้งค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน หรือค่าใช้จ่ายอื่นในการบังคับทางปกครอง ให้กระทำได้แม้ล่วงพ้นระยะเวลาดังกล่าว

^๖โปรดดูเชิงอรรถที่ ๔, ข้างต้น

^๗มาตรา ๖ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินใดเป็นที่สุดแล้วเป็นเวลาเกินหนึ่งปีในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้หน่วยงานของรัฐที่ออกคำสั่งนั้นดำเนินการบังคับทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ต่อไป โดยจะดำเนินการตามมาตรา ๖๓/๑๕ ได้ต่อเมื่อเป็นคำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินซึ่งมีลักษณะตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

^๘บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การใช้มาตรการบังคับทางปกครองกับเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดวินัยทางงบประมาณและการคลังที่ไม่ชำระค่าปรับทางปกครองตามมติคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๔๑๑/๑๐๓ ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๔ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

^๙มาตรา ๕๗ คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ผู้ใดชำระเงิน ถ้าถึงกำหนดแล้วไม่มีการชำระ โดยถูกต้องครบถ้วน ให้เจ้าหน้าที่มีหนังสือเตือนให้ผู้นั้นชำระภายในระยะเวลาที่กำหนดแต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ถ้าไม่มีการปฏิบัติตามคำเตือน เจ้าหน้าที่อาจใช้มาตรการบังคับทางปกครองโดยยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้น และขายทอดตลาดเพื่อชำระเงินให้ครบถ้วน

(มีต่อหน้าถัดไป)

วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ก่อนการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ กำหนดให้นำวิธีการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาปฏิบัติโดยอนุโลม กรณีนี้จึงต้องนำอายุความการบังคับคดีตามมาตรา ๒๗๑^{๑๐} แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การบังคับทางปกครองโดยอนุโลม กล่าวคือ จะต้องดำเนินการบังคับให้เสร็จสิ้นภายในสิบปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐออกคำสั่งให้ชำระเงิน ต่อมา เมื่อพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ มีผลใช้บังคับ โดยได้ยกเลิก บทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองที่ใช้บังคับอยู่เดิมและกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับทางปกครองขึ้นใหม่ รวมทั้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาในการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยมาตรา ๖๓/๘^{๑๑} แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ บัญญัติให้ หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งทางปกครอง ภายในสิบปีนับแต่วันที่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงินเป็นที่สุด แม้ว่าบทบัญญัติมาตรา ๖๓/๘ ดังกล่าวจะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่อาจนำมาใช้บังคับแก่คำสั่งทางปกครองที่กำหนดให้ชำระเงิน ที่ได้ออกก่อนวันที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ จะมีผลใช้บังคับ แต่หลักเกณฑ์ใหม่เกี่ยวกับระยะเวลาในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามบทบัญญัตินี้ย่อมนำมาใช้ได้ เฉพาะกรณีคำสั่งทางปกครองที่ยังไม่ล่วงพ้นระยะเวลาสิบปีเต็มในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในวันที่ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ มีผลใช้บังคับ กล่าวคือ ต้องเป็นคำสั่งทางปกครองให้ชำระเงินที่ออกมาแล้วไม่เกินสิบปีในวันดังกล่าวตามที่คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้ให้ความเห็นเป็นแนวทางไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๓๒๒/๒๕๖๓^{๑๒} และเรื่องเสร็จที่ ๖๘๑/๒๕๖๕^{๑๓} โดยกรณีข้อหาหรือนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า คำสั่งทางปกครองที่เรียกให้เจ้าหน้าที่ชุดใช้ค่าสินไหมทดแทน รายนาย ป. ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ ระยะเวลาในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของนาย ป. จึงครบกำหนดแล้ว ตั้งแต่ช่วงมกราคม ๒๕๕๘ ภายหลังครบกำหนดเวลาดังกล่าวเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ย่อมไม่อาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินของนาย ป. ได้อีกต่อไป แม้ต่อมา

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๙)

วิธีการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สินให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดหรือขายทอดตลาด ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

^{๑๐}มาตรา ๒๗๑ ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพคดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัย และตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

^{๑๑}โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

^{๑๒}บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การบังคับตามคำสั่งทางปกครอง ที่กำหนดให้ชำระเงิน : กรณีผู้ต้องชำระเงินเสียชีวิต อำนาจในการสืบหาทรัพย์สิน ระยะเวลาในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน การมีคำสั่งให้เข้ามาตรการบังคับทางปกครองและการแต่งตั้งเจ้าพนักงานบังคับทางปกครอง ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการยึด การอายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๔๑๑/๔๘ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๓ ถึงกรมตุลาการ

^{๑๓}บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เรื่อง การพิจารณาอุทธรณ์ของผู้บริหารท้องถิ่น ส่งพร้อมหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๔๑๑/๒๐๖ ลงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๕ ถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (ฉบับที่ ๓)ฯ ก็ตาม แต่หลักเกณฑ์ใหม่ในการใช้มาตรการบังคับทางปกครองในการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าสินไหมทดแทน ด้วยวิธีการบังคับโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐและวิธีการบังคับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีข้างต้น ไม่อาจนำมาใช้แก่คำสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนรายนาย ป. ได้ เนื่องจากล่วงเลยระยะเวลาในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของนาย ป. ไปแล้ว

อนึ่ง เนื่องด้วยกรณีตามข้อหาเรื่องนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ อ. ๕๙๙/๒๕๕๘ เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๘ เพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายบางส่วน กล่าวคือ เฉพาะส่วนที่ให้ผู้ฟ้องคดีนาย ป. รับผิดชอบเกินกว่า ๓๖๖,๗๗๘.๙๐ บาท ตามมาตรา ๙^{๙๙} วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ เท่านั้น ไม่ใช้กรณีการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือมีการฟ้องแย้งในประเด็นดังกล่าวเข้ามาในสำนวนแห่งคดีที่จะได้มีคำบังคับให้ชำระหนี้และจะต้องดำเนินการให้ศาลปกครองออกหมายบังคับคดีต่อไปได้ ทั้งนี้ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดดังกล่าวมีผลเป็นการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองบางส่วนที่กำหนดให้นาย ป. ชดใช้ค่าเสียหายแล้วตามมาตรา ๔๒^{๑๐๐} วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์จึงไม่สามารถขอให้ศาลปกครองสูงสุดออกหมายบังคับคดีให้ได้ ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดข้อขัดข้องดังเช่นกรณีตามข้อหาเรื่องนี้ คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองจึงเห็นสมควรมีข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อมีมติกำหนดแนวทางให้หน่วยงานของรัฐซึ่งได้ออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๑๒^{๑๐๑} แห่งพระราชบัญญัติ

^{๙๙}มาตรา ๙ ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็นหรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

ฯลฯ

ฯลฯ

^{๑๐๐}มาตรา ๔๒ คำสั่งทางปกครองให้มีผลใช้บังคับต่อบุคคลตั้งแต่ขณะที่ผู้บัญชาการได้รับแจ้งเป็นต้นไป

คำสั่งทางปกครองย่อมมีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลลงโดยเจือเวลาหรือโดยเหตุอื่น

เมื่อคำสั่งทางปกครองสิ้นผลลง ให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเรียกผู้ซึ่งครอบครองเอกสารหรือวัตถุอื่นใดที่ได้จัดทำขึ้นเนื่องในการมีคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ซึ่งมีข้อความหรือเครื่องหมายแสดงถึงการมีอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้น ให้ส่งคืนสิ่งนั้นหรือให้นำสิ่งของดังกล่าวอันเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้นมาให้เจ้าหน้าที่จัดทำเครื่องหมายแสดงการสิ้นผลของคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้

^{๑๐๑}มาตรา ๑๒ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่หน่วยงานของรัฐได้ใช้ให้แก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๘ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำละเมิดต่อหน่วยงานของรัฐตามมาตรา ๑๐ ประกอบกับมาตรา ๘ ให้หน่วยงานของรัฐที่เสียหายมีอำนาจออกคำสั่งเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้นั้นชำระเงินดังกล่าวภายในเวลาที่กำหนด

ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ กรณีเจ้าหน้าที่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้นั้นได้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐ ตามมาตรา ๑๐^{๑๗} ประกอบมาตรา ๘^{๑๘} แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน หากเจ้าหน้าที่ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อขอให้เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว ให้หน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้ถูกฟ้องคดีใช้สิทธิฟ้องแย้งต่อเจ้าหน้าที่นั้น โดยให้มีคำขอให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับให้เจ้าหน้าที่ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลปกครองมีคำพิพากษาและสามารถกำหนดค่าบังคับให้ชำระหนี้ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและออกหมายบังคับคดีได้ต่อไปเพื่อให้คดีเสร็จเด็ดขาดในศาลปกครองโดยไม่ต้องดำเนินการตามมาตรา ๖๓/๑๕^{๑๙} ในศาลยุติธรรมเพื่อขอหมายบังคับคดีต่อไป

(นายปรกรณ์ นิลประพันธ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๖๘

^{๑๗}มาตรา ๑๐ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้กระทำความผิดต่อหน่วยงานของรัฐไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐที่ผู้นั้นอยู่ในสังกัดหรือไม่ ถ้าเป็นการกระทำให้การปฏิบัติหน้าที่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้ามิใช่การกระทำให้การปฏิบัติหน้าที่ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ทั้งสองประการตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวเจ้าหน้าที่ ผู้จะพึงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน และกรณีที่หน่วยงานของรัฐเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่ต้องรับผิด แต่กระทรวงการคลังตรวจสอบแล้วเห็นว่าต้องรับผิด ให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีกำหนดอายุความหนึ่งปีนับแต่วันที่หน่วยงานของรัฐมีคำสั่งตามความเห็นของกระทรวงการคลัง

^{๑๘}มาตรา ๘ ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำการนั้นไปด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

สิทธิเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง จะมีได้เพียงใดให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำและความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์โดยมิต้องให้ใช้เต็ม จำนวนของความเสียหายก็ได้

ถ้าการละเมิดเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของหน่วยงานของรัฐหรือระบบการดำเนินงานส่วนรวม ให้หักส่วนแห่งความรับผิดดังกล่าวออกด้วย

ในกรณีที่การละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน มิให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับ และเจ้าหน้าที่แต่ละคนต้องรับผิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น

^{๑๙}โปรดดูเชิงอรรถที่ ๔, ข้างต้น